

● БАНК-БАЯН

БАНКТЫК ТӨЛӨМ-КАРТТАРЫ - АР БИРИБИЗГЕ ЗАМАНБАП МҮМКҮНЧҮЛҮК

Бүгүн биз банктык эсепте сакталган сиздин акча каражатыңызды пайдалануунун заманбап, ыңгайлуу жана ишенимдүү каражаты катары каралган банктык төлөм-карттар тууралуу сөз кылабыз. Кыргыз Республикасынын бүткүл аймагында жарандар төлөм-карттарын колдонуу менен операцияларды жана эсептешүүлөрдү 24 саат (күнү-түнү), жумасына 7 күн бою жүргүзө алышат. Төлөм-карттарын колдонуунун өзгөчөлүгү жана артыкчылыктары тууралуу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын төлөм системалары башкармалыгынын, төлөм системасынын ишин анализдөө жана өнүктүрүү бөлүмүнүн башкы адиси Салтанат Ибрагимова менен маектештик.

- Бардык банктарда пластик карттарынын бир нече түрү сунушталып жатат. Алар эмнеси менен айырмаланат? Булардын кайсынысын тандоо пайдалуу?

- Кыргыз Республикасынын аймагында эл аралык карттар сыяктуу эле жергиликтүү карттар да таркатылган. Эл аралык карттар – бул чет өлкөдө сыяктуу эле Кыргыз Республикасынын аймагында да иштеген VISA, Mastercard, Золотая корона, Union Pay карттары. Ал эми “Элкарт” улуттук төлөм системасы жергиликтүү болуп саналат жана Кыргыз Республикасынын аймагында иштетилет, бирок жакынкы мейкиндикте Кыргыз Республикасынан сырткары эсептешүүлөрдү жүргүзүүгө мүмкүндүк берген ко-бренддик карттарды чыгаруу пландаштырууда. Бул төлөм системасы биздин өлкөбүздүн аймагында жайгашкандыгына жана Кыргыз Республикасында иш жүргүзүп жатышкан дээрлик банктар анын катышуучусу болуп саналгандыгына байланыштуу, бүтүндөй республиканы камтыган бирдиктүү төлөм мейкиндиги пайда болот.

Кардар кайсы жердеги банк болбосун банктын “Элкарт” карттына ээ болуу менен, ушул банктардын каалаган банкоматынын биринен керектүү операцияны минималдуу баа боюнча, ал тургай көбүнчө акысыз деле жүргүзө алат.

“Элкарт” улуттук төлөм кар-

ты башка бардык карттарга караганда арзаныраак, бүтүндөй өлкөнүн масштабына иштейт. Ошентип “Элкарт” инфраструктурасы бүгүнкү күндө эң эле кеңири тараган карттардын бири болуп эсептелет жана 2 921 ПОС-терминалдардан жана 554 банкоматтардан турат. Бүтүндөй республика боюнча 953 банкомат жана 4 382 ПОС-терминал орнотулган. Эгерде Сиз республикадан тез-тез сырткары кетип турсаңар жана Сизге төлөм-картын колдонуу зарыл болсо, мындай учурда Сизге эл аралык карт ылайыктуу. Ал эми эгерде Сиз республикадан кээде гана сырткары кетсеңер, анда “Элкарт” карттын колдонуу эң эле ыңгайлуу тандоо болуп эсептелет, анткени аны колдонуу арзан жана ал республиканын бүткүл банктарында тейленет.

- Болуптур, банктык төлөм-картына ээ болдук дейли. Ошондо анын артыкчылыгы эмнеде?

- Бүгүнкү күндө банктык төлөм-карты жарандардын күнүмдүк жашоосу үчүн ыңгайлуу, ишенимдүү жана учур талабына ылайык келген мүмкүнчүлүк болуп саналат. Төлөм-карттарын пайдалануу жагында көптөгөн артыкчылыктар бар. Бүгүнкү күндө төлөм карттары ар кандай чөйрөлөрдө колдонулуп келет. Айта кетсек, – соода

жана тейлөө ишканаларында, мейманканаларда, ресторандарда, күйүүчү май куюучу жайларда, Интернет аркылуу сатып алуулар жана башка кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөм жүргүзүүдө колдонулат. Банктык эсептеги акча каражаттарынан коопсуз пайдалануу – банктык төлөм-карт үчүн эң эле көрүнүктүү артыкчылык жана өзгөчөлүк болуп саналат. Эсептен пайдалануу мүмкүнчүлүгүн бир гана ээлик кылуучуга, башкача айтканда Сизге, банктан картты алып жаткан учурда берилген ПИН-код болгондо гана алууга болот. ПИН-код чапталган конвертте берилет жана ал Сизге гана белгилүү болот.

- Бул карттын өзгөчөлүктөрү тууралуу айта кетсеңиз.

- Төлөм карттын колдонуунун өзгөчөлүгү болуп жаныңыздарга ири суммадагы нак акчаларды алып жүрүү зарылчылыгынын жоктугунда. Анткени мында Сиз капчыгыңызды, сумкаңызды же барсеткаңызды уурдатып ийүү коркунучунан алыс болосуз. Ал эми банктык карттыңызды уурдатып же жоготуп жиберген учурда, Сиз карт ээлерин колдоо боюнча банктык кызматка картты блокко салуу боюнча өтүнүч менен кайрылсаңыз болот. Мындан соң бир нече күндүн ичинде башка картты ала аласыз, анда

Сиздин акча каражаттарыңыз толук коопсуздукта сакталып турат. Сиздин төлөм-картыңызга эмгек акыңызды, ар кандай акча которууларын кийирүүгө болот. Бул каражаттарды каалаган учурда, күнү-түнү колдоно аласыз, анткени банкоматтар эрежедегидей эле күнү-түнү иштей беришет.

- Мындай картты баардык каалаган адамдар эле колдоно алабы?

- Өзүңүздүн төлөм карттыңызга кошуп Сиз үй-бүлөңүзгө гана эмес, башкаларга да кошумча карттарды ачтырып алсаңар болот. Кошумча картка кааласаңар каражаттарды алууга лимит белгилөө менен, алынган каражаттарды контролдоп турсаңыз болот. Учурда дүкөндөрдөн товарлар үчүн, пицца жана сушилерге буйрутманын акысы үчүн, жол эрежелерин бузгандыктан так патрулдук унаа турган жерден айыпты төлөө үчүн, авиабилеттерди сатып алуу учурда, мейманкана үчүн төлөмдү жүргүзүү үчүн жана башка банктык төлөм-картынын логотиби көрсөтүлгөн бардык жерлерден төлөөлөрдү төлөм карттынын жардамы менен жүргүзө аласыз. Ошондой эле “Элкарт” системасындагы банкоматтардын жардамы менен коммуналдык кызматтар үчүн төлөмдөрдү жүргүзүүгө, карттан картка акча которууга, банктардын филиалдарында же аманат кассаларында орнотулган терминалдарды колдонуу менен карттыңызды нак акча менен толтуруп алсаңыз болот. Мындан тышкары, кредиттик картты же овердрафтты алуу мүмкүнчүлүгү бар. Овердрафт/кредит менен келишим түзүлгөндөн кийин, мындай карызды Сиз каалаган керектүү учурда колдонуусу болот. Ушуну менен бирге эле эсептеги акча каражаттарынын калдыгына бир аз пайыз кошулат, ал кеминде карттын тейлөөсүнө кеткен чыгашаларды жарым-жартылай болсо да жабууга жардам берет.

- Картты колдонуудагы коопсуздуктун негизги эрежелери айтып кетсеңиз?

● ПИН-коддун номурун картка жазбаңыз жана карт менен бирге сактабаңыз. ПИН-коддуңузду жашыруун сыр катары сактаңыз, керек болсо эң жакын туугандарыңызга да билдирбеңиз.

● Банкоматтан акча алууда жана ПИН-кодго кирүүдө жаныңызда бөтөн бирөөлөрдүн болушуна жол бербейиз, ошондой эле тааныбаган адамдардан жардам суроодон карманыңыз.

● Картыңыздын номерин жазып сактап алыңыз (карттагы биринчи жана акыркы төрт санды), Борбордук Колдоону жана банктын телефонун дайыма өзүңүздө сактап жүрүңүз.

● Нак акчага кандай этият ма-

миле кылсаңыз, өз карттыңызга да ошондой аяр мамиле кылыңыз: эч качан кароосуз калтырбаңыз.

● Картыңыздын сактоонун жөнөкөй эрежелерин унутпаңыз – өтө ысык жерде, электр тогунан жана механикалык кыймылдардан алыс кармаңыз.

● Акча алуу операциясынан кийин карттыңызды дароо алууну унутпаңыз (эсиңизде болсун: акча алгандан кийин 30 секундун ичинде Сиз карт/акчаңызды албасаңыз, банкомат карт/акчаңызды алып коет (“жутуп алат”). Бул аракет унутулуп калган карт/акчаңызды башка бирөөлөр пайдаланбасы үчүн, б.а сиздин коопсуздугуңуз үчүн аткарылат). Чекте көрсөтүлгөн акчаны көңүл коюп текшерип алыңыз.

● Картыңызды бейтааныш адамдарга, керек болсо жакын туугандарыңызга да бербейиз.

● Өз карттыңыздын номурун телемаркетиндеги лотерея оюндарына, жарнама акцияларына, катышууга берүүдөн карманыңыз.

● Уурдалган же жоголгон деп жарыяланган картты колдонбоңуз.

● Өз карттыңыз менен сиздин көз алдыңызда товарларга төлөө операцияларын жүргүзүүнү талап кылыңыз. Сиздин көз алдыңызда карттыңыздын жоголуп кетишине жол бербейиз.

● Банкоматка келгенде кандайдыр бир техникалык орнотуулар бар-жогун кылдат караңыз (мисалы микрокамера, кошумча орнотуулар же клавиатура ж.б.). Кандайдыр бир кооптуу нерсе байкасаңыз, ишти токтотуп бул жерден башка банкомат табыңыз. Бул тууралуу банкоматта көрсөтүлгөн call-борборго (call-центр) телефон чалып (картты күнү-түнү тейлөөчү борбор), же өз карттыңыздагы өз банкыңызга билдириңиз.

КЫСКАЧА РЕЗЮМЕ

Банктык карт – бул көптөгөн артыкчылыкка ээ, накталай акчаларга карата ыңгайлуу альтернатива. Банктык төлөм карттары кардарлар тарабынан канчалык көбүрөөк колдонулуп баштаса, банктарда банктык карттарды тейлөө боюнча терминалдардын жана банкоматтардын түйүнүн кеңейтүү мүмкүнчүлүктөрү да ошончолук көбөйөт. Коопсуздук эрежелерин сактоону эсиңиздерден чыгарбай, эсептешүүдө банктын карттарын колдонуңуз!